

เพศวิถีของ “กากี” นางในวรรณคดี

sexuality of “Khaki” Lady in literature

อภิสิทธิ์ มีปัญญา
Aphisit Meepanya

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Lecturer, Department of Thai Language, Faculty of Education, Sisaket Rajabhat University

Corresponding author e - mail : Apisat1982@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเพศวิถีของนางกากี นางในวรรณคดีที่สังคมมองว่าเป็นนางในวรรณคดีที่อื้อฉาว และประณามว่าเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงไม่ดีจนกลายเป็นมายาคติเรื่องเพศอีกมุมหนึ่งที่สังคมไทยมองภาพของนางกากีเสมือนหนึ่งว่า หญิงชั่ว ซึ่งผลของการศึกษาบางแง่มุมก็ทำให้ทราบดังนี้ 1) อัตลักษณ์ความงามที่ถูกตอกย้ำว่าเป็นหญิงมักมากและใจง่าย คือความงามที่มีมาตั้งแต่เกิดหาหญิงใดเทียบไม่ได้ และอัตลักษณ์ด้านความงามนี้ได้กลายเป็นชนวนของความขัดแย้งให้กับผู้ชาย 2) ทางเลือกใหม่กับพื้นที่การตอบโต้เรื่องเพศกับผู้ชายคือ การเปิดพื้นที่ทางเพศให้กับตนเองเพราะเป็นสิทธิและเสรีภาพของนางที่จะเลือกผู้ชายที่พร้อมและดูแลนาง ดีกว่าจะเลือกผู้ชายที่ติดการพนัน 3) กากี ชีวิต กตชี จากอำนาจชายเป็นใหญ่ คือ การที่ผู้หญิงตัวน้อยๆ คนหนึ่งถูกกดขี่ ชื่นใจ จากอำนาจและความปรารถนาของผู้ชายซึ่งกระทำต่อนางกากีเสมือนหนึ่งว่านางเป็นเพียงวัตถุทางเพศ 4) การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของหญิงสาว คือการไม่ได้พิจารณาอย่างละเอียดในการตัดสินใจเลือกผู้ชาย ซึ่งค่านิยมทั้งหมดเกิดจากอำนาจของผู้ชายทั้งสิ้น 5) กากีหญิงสาวถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง คือ การที่นางกากีถูกใช้เป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจของนาฏกเวรเพื่อยึดครองเมืองอภัยสาส์ ซึ่งมียะเยของการเมืองแอบแฝงอยู่ด้วย ดังนั้นประเด็นเหล่านี้ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรเราควรมองเรื่องเพศวิถีของนางกากีในมุมที่กว้างขึ้นเพราะเพื่อให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนว่าแท้จริงแล้วนางกากีไม่ได้เป็นสัญลักษณ์ของหญิงไม่ดีเสมอไปอย่างที่สังคมได้ประณามหรือให้คุณค่านางกากีต่ำมาโดยตลอด แม้ว่าบางพฤติกรรมก็สมควรถูกตำหนิ แต่อย่าลืมว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนทำให้เพศวิถีของนางกากีเปลี่ยนไปในทางลบนั้นเกิดจากอำนาจปิตาธิปไตยทั้งสิ้น

คำสำคัญ: เพศวิถี, กากี, นางในวรรณคดี

ABSTRACT

This article presents the sexuality of Mrs. Khaki. A woman in the literature that the society viewed as a woman in a scandalous literature and condemned it as a symbol of a bad woman until becoming a sex myth. Some aspects of the study are known as follows: 1) The beauty identity that is emphasized as being an avid and gullible woman is the beauty that has come from birth, looking for women that cannot be compared, and this beauty identity has become a slate of conflict for men. 2) The new alternative to space. For her because it is her right and freedom to choose a man who is ready and fierce Better to choose a man who is addicted to gambling. 3) Khaki. The enslaved life from male dominance is that of a little woman. One was oppressed by the power and desire of men, which acted against Mrs. Khaki as if she were just a sexual object. 4) Violation of the rights and freedoms of young women is not a thorough consideration of judging women

5) Khaki, a young woman being used as a political tool, is that Khaki was used as a tool to expand the power of Nana Kua to occupy the city of forgiveness. Which has implicit political implications Therefore, these issues, the authors therefore see that we should look at the sexuality of Mrs. Khaki in a wider angle because in order to see clear details that she actually is not a symbol of a woman not always good. As the society has always condemned or given the value of her Khaki Although some behaviors should be taken away But forget that The incident that caused Khaki's sexuality to change in a negative way was caused by all patriarchal power.

Keyword : Sexuality, Khaki, Lady in literature

บทนำ

การวิเคราะห์วรรณคดีแต่ละเรื่องนั้นสิ่งสำคัญคือ ผู้อ่านหรือผู้วิเคราะห์จะต้องรองรับสภาพการณ์ทั้งหมดภายในเรื่องอย่างมีจิตใจที่กว้างขวาง หมายความว่า ผู้อ่านจะต้องทำใจหรือปลดปล่อยอคติหรืออคต (Bias or Ego) ที่มีในตัวของเราลงก่อน แล้วจึงพาตัวเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีนั้นๆ เพื่อที่จะได้เข้าถึงแก่นของเนื้อหาได้อย่างกว้างขวางและลึกซึ้งในประเด็นต่างๆ และไม่ควรมองอย่างแคบๆ เพราะจะทำให้เกิดการตีความและตัดสินใจในด้านเดียว โดยไม่พิจารณารายละเอียดหรือบริบทที่เกี่ยวข้อง เพราะจะนำไปสู่การอธิบายมุมมองเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องกาก็ที่คนในสังคมมองมาอย่างยาวนานว่า กากีเป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงไม่ดี หลายใจ กระทั่งชั่ว ลำสอน แต่หารู้ไม่ว่าสิ่งที่กากีทำลงไปนั้นใครได้ประโยชน์และใครทำให้นางต้องถูกสังคมลงโทษ กากีเป็นนิทานที่มีต้นเรื่องมาจากชาดกในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย 3 เรื่อง คือ กากาติชาดก สุสันธิชาดก และกุนาลชาดก แต่งขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเรวรน ใจง่าย และความมักมากในกามคุณของสตรี ทำให้ผู้อ่านรู้ถึงอำนาจแห่งความงามของสตรีเพศ ที่เป็นบ่อเกิดแห่งการแย่งชิงครอบครอง อำนาจของความใคร่ ที่ทำให้นุษย์ขาดสติยับยั้งความรู้ผิดชอบชั่วดี มารยาทหญิงแสนเจ้าเล่ห์ ที่หลอกล่อให้ผู้ชายหลงเชื่อเพียงเพราะการสร้างทำอันหลอกลวงของผู้หญิง ความหลงใหลและมัวเมาในกิเลสตัณหาที่ทำให้นุษย์เข่นฆ่ากันเองเยี่ยงสัตว์ดิรัจฉาน ทั้งหมดนี้เป็นเพราะมนุษย์มีกิเลสไม่รู้จักพอ และไม่รู้จักการหักห้ามใจ หากพญาคุรุทเวนไตยหักห้ามใจตนเองก็จะทำให้นางกากีไม่ถูกลักพาตัวไปยังวิมานฉิมพลี นาฏกเวรก็จะไม่ต้องออกตามหาจนทำให้เกิดได้เสียกับนางกากี และทำให้นางกากีไม่ถูกลอยแพจนเกิดเรื่องราวต่างๆ ตามมา ฉะนั้น วรรณคดีเรื่องกาก็จึงเป็นมากกว่าวรรณคดีที่ถ่ายทอดเรื่องราวของหญิงที่มีมารักหลายใจ แต่ยังแฝงไว้ด้วยข้อคิดและคติเตือนใจในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง การกดขี่ข่มเหงเพศหญิง การละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ความเท่าเทียม การปกครองแบบปิตาธิปไตย(Patriarchal)

นิทานเรื่องกาก็ถือว่าเป็นเรื่องที่แพร่หลายกันตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องกาก็ที่เก่าแก่ที่สุด คือ กาพย์เห่เรือเรื่องกากี พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์ในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยเลือกนิพนธ์เพียงบางตอน ได้แก่ ตอนพญาคุรุทบันดาลให้เกิดพายุแล้วลอบเข้าห้องกากี ตอนกากีตัดพ้อพญาคุรุท และตอนพญาคุรุทลักพาตัวกากีไปสู่สมณวิมานฉิมพลี วรรณกรรมเรื่องกาก็สำนวนที่มีเนื้อหาความ

สมบูรณ์ และใช้โวหารไพเราะที่สุด คือ กากีคำกลอน ของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งเชื่อว่าแต่งขึ้นในสมัย รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยในตอนต้นเรื่อง เจ้าพระยาพระคลัง (หน) ได้อ้างที่มาจากชาดก และบอกจุดประสงค์ในการแต่งไว้ในตอนต้นเรื่องว่า เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจผู้ชายให้รู้เท่าทันถึงเล่ห์กลของสตรีจากความข้างต้น นิทานเรื่องกากีเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อเตือนสติผู้ชายให้รู้จักธาตุแท้ในสตรีที่มักมากในกามารมณ์ (Carnality) และยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งกันระหว่างผู้ชายที่หลงใหลในตัวกากี ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากมองในแง่ของพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของกากี พญาครุฑ ท้าวพรหมทัต และ คนธรรพ์ ต่างก็นำมาซึ่งความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ แสดงความเห็นว่กากีเป็นเรื่องราวจากกาตากติชาดกและสุสันธิชาดกมาผสมผสานกัน โดยโครงเรื่องใหญ่มาจากกาตากติชาดก คือให้พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพญาครุฑ และคุณสมบัติความมีผิวหอมของนางกากีจากสุสันธิชาดก ส่วนตัวนางกากีพบว่า เป็นผู้มีรูปสมบัติเป็นเลิศ แต่มีลักษณะเป็นผู้มักมากในกามารมณ์และเป็นผู้พูดเท็จ ซึ่งขัดแย้งกับอุดมการณ์ของสังคมที่มีต่อผู้หญิง นางกากีจึงเป็นตัวอย่างของผู้หญิงชั่วและเป็นตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยเพียงเรื่องเดียวที่ไม่มีพฤติกรรมที่น่าเห็นใจแม้แต่น้อย ซึ่งพฤติกรรมที่ไม่น่าเห็นใจนี้ถูกสร้างขึ้นอย่างจงใจ เพื่อสื่อถึงแก่นเรื่องตามจุดประสงค์ของชาดก ต้นเรื่องที่ต้องการแสดงโทษลักษณะของผู้หญิงบางประการ หนึ่งว่าเป็นผู้มักมากในกามารมณ์ วรรณคดีเรื่องกากีได้แต่งขึ้นเพื่อแสดงถึงความเสื่อมทางศีลธรรม (Moral Decline) การประพฤติด้านนอกประเพณีที่ติงามของสตรีผู้ปรารถนาเพียงแค่การสมสู่ทางเพศ (Sexual orientation)

ผู้อ่านหลายคนอาจมองวรรณคดีเรื่องกากี เป็นเรื่องที่เสนอภาพของความเสื่อมทรามในเรื่องเพศ โดยเฉพาะตัวละครเอกอย่างนางกากี ซึ่งกากีเป็นนางในวรรณคดีที่นักวิจารณ์ในสังคมไทยไม่ค่อยยอมรับและถูกวิจารณ์ในแง่ที่เสียหายมาตลอด ไม่เหมือนกับนางในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ แต่ผู้อ่านหลายคนอาจได้แง่คิดที่กว้างขวางอยู่บ้าง เช่น การเข้าใจถึงพฤติกรรม (behavior) ความรู้สึกนึกคิด ความสัมพันธ์ของชายหญิง (Relationship men and women) ที่กลายเป็นเรื่องความขัดแย้ง หรือกระทั่งธาตุแท้ในสันดานของมนุษย์เกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sex) ดังที่สายวรุณ น้อยนิมิตร (2550) ได้นำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครในเรื่องกากีก่อนสุภาพ ในบทความเรื่อง “กากี : เดิมพันในเกมการต่อสู้ของผู้ชาย” ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้นำเสนอการแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันระหว่างบุรุษ โดยนางกากีมีบทบาทเป็นเพียงเดิมพันของการแข่งขันดังกล่าว ความหลายใจของนางกากีถูกสร้างความจำเป็นด้านการเล่าเรื่องที่ต้องการให้ตัวละครชายทั้งสามคนได้มาเกี่ยวข้องในการแข่งขันเพื่อที่จะได้สมสู่กับนางกากี และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์เชิงระหว่างชายทั้งสามคนในเรื่อง บทบาทของกากีจึงไม่ใช่เป็นเพียงหญิงงามผู้ถูกหมายปองสำหรับพญาครุฑ นางกากีเป็นผู้ทำให้ได้ตระหนักรู้ถึงธาตุแท้ความเป็นไปของมนุษย์ และข้อเท็จจริงที่ว่า การแย่งเอาของผู้อื่นมาครอบครองนั้นไม่ยั่งยืน ส่วนคนธรรพ์ กากีเป็นเครื่องมือให้ผู้มีพื้นฐานต่ำต้อย “แก๊แค่น” ผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าอย่างพรหมทัต และพญาครุฑ และส่วนท้าวพรหมทัต กากีเป็นอำนาจของผู้ปกครองที่หลงติดอยู่กับตัณหา นางกากีเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเพศ (Sexual power) และสร้างปฏิกิริยาต่อบุรุษทั้งสาม ทำให้เกิดการแก่งแย่งทางเพศ การแสดงธาตุแท้ของมนุษย์ในสังคม และมนุษย์ตกอยู่ภายใต้อำนาจของตัณหา หรือจะเรียกว่าสิ่งที่นางกากีแสดงออกนั้นเป็นอัตลักษณ์ส่วนตัวทางเพศก็ได้ สุชาติ ทีวีสิทธิ์ (2550:315) กล่าวว่า

“ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย เพศภาวะเป็นอัตลักษณ์พื้นฐานทางสังคมของมนุษย์ซึ่งบางครั้งเรียกว่าอัตลักษณ์ ความเป็นหญิงและความเป็นชาย อัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ใช่คุณสมบัติทางธรรมชาติหรือคุณสมบัติทางชีววิทยา ที่ติดตัวมนุษย์มา แต่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่สังคมสร้างขึ้นและคาดหวังให้สมาชิกในสังคมเชื่อฟัง และปฏิบัติตามนั้น อัตลักษณ์เพศภาวะจึงมีบริบทเฉพาะทางประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดและกำกับเสมอ” ดังนั้นแนวคิดดังกล่าวนี้ถือว่า อาจเป็นแนวคิดค่อนข้างใหม่สำหรับการมองหาความจริงเชิงลึกกว่าให้กับนางกาก็ผู้ถูกสังคมประณามมาตลอดนั้น นั่นเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ หรือความพอใจทางเพศ (Sexual gratification) ของนางใช้หรือไม่ และหากมองในมุมใหม่บางที่เราอาจเข้าใจความคิด ความรู้สึกที่แท้จริงของนางกาก็มากยิ่งขึ้น

หากกล่าวถึงภูมิหลังเรื่องกาก็ต้องเริ่มตั้งแต่ท้าวพรหมหัตถ์กษัตริย์แห่งนครพาราณสีมีพระมเหสีรูปงามกลืนกายหอม ชื่อว่านางกาก็ พระองค์รักและหลงใหลนางกาก็ ไม่ให้มหาดเล็กคนสนิทที่เป็นชายเข้าใกล้หรือได้เห็น ยกเว้นที่จำเป็นเพียงไม่กี่คนเท่านั้น หนึ่งในหมู่คนสนิทที่สามารถเข้าใกล้นางกาก็ได้ คือ “นาฏกุเวร” ผู้เป็นคนธรรพ์รูปงามมีหน้าที่บรรเลงดนตรี แต่งกลอนขับกล่อมให้แก่ท้าวพรหมหัตถ์ในยามที่พระองค์เล่นสกาภิฬาโปรดปรานกับพระสหายสนิทตามปกติ คนธรรพ์เป็นกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดา (Semi-human semi-angel) ที่มีความสามารถสูง ยิ่งเป็นนาฏกุเวรผู้มีความเปรี๊ยะปราชาญก็ยิ่งเป็นที่รักใคร่ไว้วางพระทัยของท้าวพรหมหัตถ์ นอกจากพระประยูรญาติที่ท้าวพรหมหัตถ์โปรดให้เล่นสกาด้วยแล้ว พระองค์มีสหายสนิทผู้มีความลึกซึ้งที่มีฝีมือการทอดสกาเทียบเท่าพระองค์นามว่าเวนไตยเวนไตยเป็นพญาครุฑที่มีวิมานชื่อ ฉิมพลี ตั้งอยู่ที่เชิงเขาพระสุเมรุ ผู้มีร่างมาเป็นมานพรูปร่างสง่างามเวนไตยไม่ยอมบอกว่าตัวเองมาจากที่ไหนแต่ก็มาเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์อย่างสม่ำเสมอทุกๆเจ็ดวัน คำรำลือถึงความสง่างามของพญาเวนไตย จากสนมกำนัลมาเข้าหูนางกาก็ นางกาก็ลองแอบดูครั้งหนึ่งก็พอดีกับเวนไตยมองมาทั้งคู่ต่างตื่นตัวในความงามของกันและกันทำให้เวนไตยถึงกับทำอุบายลักพานางกาก็ไปจากท้าวพรหมหัตถ์โดยการจำแลงตัวเป็นพญาครุฑบินไปบังแสงอาทิตย์ที่ส่องเมืองพาราณสี ทำให้เมืองมืดมิดและอลหม่านจากการเกิดพายุใหญ่กระหน่ำ เวนไตยฉวยโอกาสนี้พาตัวนางกาก็ ไปสมสู่ ณ วิมานฉิมพลี และนางกาก็ต่างพึงพอใจเวนไตยเมื่อยามเป็นชายหนุ่มรูปร่างสง่างามในวิมานฉิมพลี

ท้าวพรหมหัตถ์เป็นทุกข์ระทมเมื่อนางกาก็มเหสีสุดสวาทได้หายไปไม่สามารถตามหาได้ นาฏกุเวรผู้แอบหลงรักในรูปและกลืนกายของนางกาก็อาสานำตัวนางกาก็กลับเพราะรู้ระแคะระคายเนื่องจากเหตุการณ์ในวันที่เวนไตยสบตากับนางกาก็ไม่พ้นจากสายตาของคนธรรพ์หนุ่มนี้ไปได้ นาฏกุเวรได้ผู้กลอนขับกล่อมขณะที่เวนไตยเล่นสกากับ ท้าวพรหมหัตถ์จนสังเกตความผิดปกติของเวนไตยได้ เมื่อท้าวพรหมหัตถ์ทรงอนุญาตการเล่นสกาครั้งต่อมานาฏกุเวรจึงแปลงร่างเป็นตัวไรเกาะปีกเวนไตย เมื่อเขากลายเป็นพญาครุฑตามไปถึงวิมานฉิมพลี เมื่อเวนไตยออกไปปฏิบัติภารกิจนอกวิมานก็คืนร่างเป็นนาฏกุเวรคนเดิมด้วยความเสน่ห์ที่มีต่อนางกาก็ นาฏกุเวรก็ขอร่วมอภิรมย์สมสู่กับนางกาก็โดยชู้ว่าจะไม่เปิดเผยความลับ ระหว่างเวนไตยกับนาง นางกาก็เห็นว่า นาฏกุเวรเปิดเผยว่ารักใคร่ตัวนางมาก่อนก็ยอมสมสู่ด้วย เมื่อถึงกำหนดนัดเล่นสกากับท้าวพรหมหัตถ์

ภาพที่ 1: พญาครุฑลักพาตัวนางกาลี
ที่มา: <http://uauuction4.uamulet.com>.

นาฏกเวรก็จำแลงเป็นตัวไรเกาะปีพญาครุฑเวนไทยกลับเมืองพาราณสี และได้กราบทูลให้ท้าวพรหมหัตถ์ทำเป็นไม่ทราบเรื่อง ระหว่างการเล่นสกา นาฏกเวรก็แต่งกลอนยั่วยุให้เวนไทยโกรธ โดยพรรณนาถึงรายละเอียดทุกอย่างที่นางกาลีมีแสดงว่า นาฏกเวรได้ร่วมอภิรมย์รัก โดยนางกาลีก็สมัครใจ เวนไทยโกรธมากที่นางกาลีทรยศต่อตัวเองเมื่อกลับไปก็คัดค้านเอาความจริงกับนางกาลีแต่นางกาลียอมรับตอนหลังอ้างว่าถูกบังคับ ซึ่งเวนไทยไม่เชื่อและส่งนางกาลีกลับคืนเมืองพาราณสี ท้าวพรหมหัตถ์ทั้งรักทั้งแค้นทั้งอับอายทรงตัดเยื่อใยต่อนางกาลีและสั่งให้มหาดเล็กนำไปลอยแพในมหาสมุทร

ดังนั้นบทความนี้ นำเสนอประเด็นเพศวิถี (Sexuality) ของนางกาลี นางในวรรณคดีไทยที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นหญิงไม่ดี โดยเฉพาะผู้รักมากในกามารมณ์มาทุกยุคทุกสมัย ซึ่งจากการพิจารณาเกี่ยวกับบทบาทความคิด ความรู้สึกของนางกาลีนั้น บางช่วงบางทีของชีวิตนางก็มีความจำเป็นที่ต้องกระทำ หรืออาจเป็นเพราะต้องการมีชีวิตที่ดีกว่าใช่หรือไม่ และที่สำคัญคือการที่ผู้หญิงต่ำต้อยคนหนึ่งที่ผลักดันตัวเองจนถึงจุดสูงสุดของชีวิตแต่ก็ถูกกระทำทางเพศ เช่น กรณีถูกลอยแพซึ่งดูเหมือนจะเป็นการทำลายสิทธิของความเป็นมนุษย์ของพลเมืองคนหนึ่ง ผู้เขียนจึงอยากนำเสนอเนื้อหาในบางมุมเพื่อเป็นกรณีศึกษาในสิ่งที่สังคมไทยมองมาโดยตลอดว่ากาลีเป็นหญิงชั่ว อาจมีมุมหรือด้านที่อยู่ข้างสำหรับ “กาลี” นางในวรรณคดีผู้ฉาวโฉ่ ประเด็นคือการพิจารณาถึงปัญหาบางอย่างของตัวละครเอก “กาลี” ที่สังคมมองว่าเป็นสิ่งไม่ดี และพยายามสร้างตราบาปให้กับนางในวรรณคดี ซึ่งบางทีหากมองให้กว้างขวางกรณีที่นางกาลีเลือกที่จะหาผู้ชายใหม่ก็เป็นสิทธิของนางในเมื่อผู้ชายกลับทำหน้าที่ไม่สมควรแก่ฐานะสามีสืบไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเพศวิถีของ “กาลี” นางในวรรณคดี

แนวคิดและวรรณกรรม

สุชาติ ทวีสิทธิ์ (2550:316) “เพศวิถี” ที่ใช้กันในสาขามานุษยวิทยา มีนิยามที่ครอบคลุมกว้างขวางกว่าประเด็นเรื่องเซ็กส์และพฤติกรรมทางเพศของสมาชิกในสังคม เพศวิถีเป็นแง่มุมทางวัฒนธรรมมากกว่าแง่มุมทางชีววิทยา มีคุณสมบัติเหมือนกับเพศภาวะ กล่าวคือ มีความหลากหลาย และลื่นไหล เพราะเป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเช่นกัน เพศวิถีในการศึกษาทางมานุษยวิทยาจึง

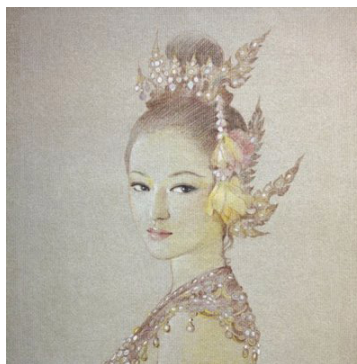
หมายรวมทั้งพฤติกรรมทางเพศ แรงขับทางเพศ ความปรารถนา ความพึงพอใจ และรสนิยมทางเพศ ในขณะเดียวกันยังหมายรวมถึงบรรทัดฐานทางเพศ การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคม ความรัก ความมั่นคง แบบแผนการเจริญพันธุ์ ความหลากหลายทางเพศ ความสัมพันธ์หญิงชาย แบบแผนเพศสัมพันธ์ที่หลากหลาย เป็นต้นโดยมิติเพศวิถีที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงแนบแน่นอยู่กับมิติเพศภาวะ (gender) และมิติเพศสรีระ (sex) แต่ต้องเข้าใจว่าทั้งสามมิติไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ในทางวิชาการจึงมีความจำเป็นต้องแยกวิเคราะห์ประเด็นเพศวิถีออกจากการวิเคราะห์เรื่องเพศภาวะและเพศสรีระให้ชัดเจน

ผลการวิเคราะห์

วรรณคดีเรื่องกาเกี ในด้านหนึ่งเป็นวรรณคดีที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเพศ (sex) ซึ่งนางกาเกีถูกสังคมไทยตีตราว่าผิดศีลธรรม (Immoral) และจารีตอันดั้งเดิม (tradition) หากมองในทางการแพทย์ อาจถูกมองว่าเป็นชนิดหนึ่งที่เรียกว่าโรคนิมโฟมาเนีย (Nymphomania) คือโรคขาดผู้ชายไม่ได้ ซึ่งเป็นปัญหาเบื้องต้นที่อยู่ลึกลงไปแต่ทั้งนี้เรื่องเพศของกาเกีหากมองในมานุษยวิทยา เรื่องเพศของนางก็ยังคงต้องให้พูดถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของกาเกีด้วยเช่นกัน เพราะในเนื้อเรื่องบางตอนนางก็ถูกกระทำโดยผู้ชายเองทั้งการลักพาตัว การขืนใจ การล่อลวง หรือกระทั่งตกเป็นเหยื่อของกลุ่มโจร เหล่านี้คือประเด็นที่ต้องพิจารณาเพื่อความเข้าใจที่เปิดกว้างมากขึ้น ดังนี้

1. อัตลักษณ์ความงามที่ถูกตอกย้ำว่าเป็นหญิงมากและใจง่าย

กาเกี เป็นผู้หญิงที่ถูกมองจากสายตาของบุรุษว่า เป็นหญิงที่มีความงามหาใครเปรียบได้ยากเพราะนอกจากใบหน้าที่สวยงามแล้ว สรีระทุกสัดส่วนของนางไม่ต่างอะไรกับนางฟ้านางสวรรค์ เช่น มีรูปร่าง และมีคุณสมบัติพิเศษกว่าผู้หญิงธรรมดาทั่วไปคือ กลิ่นกายหอมหวานราวดังดอกไม้ เป็นที่สะดุดตาและปรารถนาของบุรุษทั้งหลาย ดังในบทต้นที่พรรณนาถึงความงามของนางกาเกี ว่า

ภาพที่ 2: นางกาเกีกับอัตลักษณ์ด้านความงามเหนือหญิงใด

ที่มา: <http://http://www.satriwit3.ac.th>.

“เธอมีองค์อัครเรศวีโลลักษณะ

ประไพพักตร์งามเพียงอัปสรสวรรค์

ชื่อกาเกีศรีวิลาศดั่งดวงจันทร์

เนื่อนั้นหอมฟุ้งจรุงใจ

เสมอเหมือนกลิ่นทิพมณฑาทอง

ผู้ใดต้องสัมผัสพิสมัย

กลิ่นกายติดชายผู้นั้นไป

ก็นับได้ถึงเจ็ดทิวาวาร”

การพรรณนาถึงรูปลักษณ์ของนางกาเกีที่สตรีทุกคนอาจไม่มี นอกจากความงามทางรูปลักษณ์เหมือน

นางในสวรรค์แล้ว นางยังมีความพิเศษติดตัวมาด้วยคือกลิ่นของเนื้อตัวที่หอมฟุ้งเหมือนกับกลิ่นของดอกทิวชมณฑาทองย่างยิ่งที่ใครจะมี หากบุรุษใดได้ลิ้มรสสัมผัสเข้าแล้ว ยากที่จะบอกว่า ไม่อยากได้นางมาเป็นคู่ครองหรืออยากสัมผัสในกลิ่นของความพิเศษนั้น การพรรณนาตอนนี้ มีการยกคำมาเปรียบให้กับนางกาก็ ซึ่งการพรรณนาถึงรูปโฉมนี้ แสดงถึงฝีมือและลีลาด้านความงามของภาษา ความเข้าใจในตัวมนุษย์ และสภาพแวดล้อมได้ดีมาก เช่น เปรียบกลิ่นของนางกาก็เหมือนกลิ่นของดอกทิวชมณฑาทองซึ่งเป็นการเปรียบให้เห็นถึงความเป็นจริง และเป็นเรื่องยากสำหรับนักประพันธ์ที่จะหาคำมาเปรียบในการเขียนงานร้อยกรองได้เช่นนี้ อันเป็นการแสดงความเป็นอัตลักษณ์ทางเพศเฉพาะตัวของนางกาก็ ขณะเดียวกันความงามของนางกาก็ นั้น ก็ถูกวิพากษ์ว่ามาพร้อมกับพฤติกรรมและภาวะทางจิตใจที่คนในสังคมตราหน้าว่า แสดงถึงความเสื่อมศีลธรรม โดยเฉพาะการแสดงพฤติกรรมทางเพศ (Sexual behavior) ที่เลือกสานความสัมพันธ์ทางเพศกับชายมากหน้าหลายตาและที่ไม่ใช่สามีตนเองอย่างไม่ได้คิดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวเอง ดังปรากฏในตอนนี้นางกาก็ เป็นคนกล่าวถ้อยคำยั่วเย้าต่อคนธรรมดา ขณะที่สามีไม่อยู่ดังตอนว่า

“นางหลงเล่ห์เมถุนสุกฤดา	จะรำเรื่องภัสดาก็ป่วยความ
ประเวณีสตรีได้เตรีจิต	จำจะคิดเหมือนเอาเสี้ยนมาบังหนาม
จะเย้ายั่วให้มัวในกลกาม	ปิดความอันตรายแห่งเวนไตย
ตรีแล้วจึงสนองวรรณภู	อันจอมราชสามีที่พิสมัย
ครั้นนางหายแล้วก็หน่ายอาลัยใจ	แต่พี่ไซ้สวาทเจ้าทุกเพลางาย”

การแสดงถึงอารมณ์และพฤติกรรมทางเพศของนางกาก็ที่ลุ่มหลงในกามแสดงอารมณ์ยั่วเย้าผู้ชายจนได้เสียในขณะที่สามีตนเองนั้นไม่อยู่ การกระทำดังกล่าว สำหรับผู้หญิงทั่วไปหรือที่มีตำแหน่งสูงศักดิ์ก็เป็นถึงมเหสีแล้วหรือถือว่า ก็เป็นการสร้างความเสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศมาสู่วงศ์ตระกูล เพราะนางเป็นถึงมเหสีของท้าวพรหมหัตถ์ ดังนั้นพฤติกรรมเรื่องเพศของนางกาก็นี้ จึงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์พอสมควรกับพฤติกรรมของผู้หญิงที่มีสามีแล้ว ซึ่งถ้ามองบริบทของสังคมไทยแล้ว ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดีที่เสียหายนับกับคิดที่มากับความสงวนตัวแบบไทยๆ แต่บางทีเราอาจมองด้านเดียวจนพฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นเรื่องถูกต้องยกย่องในนามของความไม่ดีหรือหญิงชั่ว ผู้เขียนจึงมองว่าเรามองด้านเดียวใช่หรือไม่ ดังที่มนตรี มีเนียม (2556: 3) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “วรรณคดีเรื่องกาก็คำกลอนและบทละครเรื่องกามุปาทานกาก็ ต่างก็แสดงให้เห็นทัศนคติของสังคมที่มีต่อสตรีเพศ คือ การไม่ยอมรับผู้หญิงที่ลุ่มหลงในโลกียรส และกล่าวเท็จ ตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงคือกาก็ จึงมีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่มองเห็นเพียงด้านเดียวเพื่อสนับสนุนทัศนะดังกล่าว ในขณะที่ตัวละครฝ่ายชายได้แก่ ท้าวพรหมหัตถ์ พระยาครุฑ และคนธรรมดา ก็ไม่ได้มีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมที่ควรแก่การยอมรับเช่นกันแต่ในวรรณคดีต้นเรื่องก็ไม่ได้เน้นข้อด้อยของตัวละครเหล่านั้น ในขณะที่บทละครเรื่องกามุปาทานกาก็นอกจากจะไม่เน้นข้อด้อยของตัวละครสำคัญฝ่ายชายแล้ว ในตอนท้ายของเรื่องยังเพิ่มเติมเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่า แม้ตัวละครฝ่ายชายจะประสบกับความทุกข์อันเนื่องมาจากมาราคะในใจตน แต่ก็มีปัญหาที่จะวินิจฉัยถึงปัจจัยหรือต้นเหตุแห่งทุกข์นั้นได้” ผู้เขียนขอยกตัวอย่าง เช่น ในกรณีที่พญาครุฑเข้าไปในห้องนางกาก็และอุ้มนางบินกลับสู่วิมานฉิมพลี ถ้ามองในช่วงนี้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดความวุ่นวายในพระราชวัง จริงหรือไม่ที่นางพยายามกำจัดความวุ่นวายโดยไม่โต้ตอบหรือเรียกร้องให้คนมาช่วย

มีผู้อ่านบางคนแสดงความคิดเห็นไว้อย่างน่าสนใจ “น่าแปลก นางกาก็อุตส่าห์ต่อปากต่อคำกับพระยาครุฑตั้งหลายประโยค แต่กลับไม่มีใครโผล่หน้ามาให้เห็นเลย แม้แต่พระสวามีที่ว่ารักหนักหนาพระยาครุฑ

เห็นนางไม่ได้ไว้วางยาก็ทักท้วงเอาว่ากาเป็นใจด้วย จัดการโอบอุ้มนางบินกลับสู่วิมานฉิมพลี ตอนนี้มีบางท่านตั้งคำถามว่า ถ้ากาไม่ยอมเต็มใจไปกับพระยาครุฑ ทำไมจึงไม่ดันรนขัดขืนคำตอบก็คือ แค่กลัวไม่หวาดไม่ไหวแล้ว ยังจะไปหาแรงที่ไหนมาดันอีก ออย่าว่าแต่กาที่เป็นผู้หญิงตัวนิดเดียวเลย สมมติคุณเป็นผู้ชายออกสามศอกครึ่ง ถ้าอยู่ๆ ถูกบุคคลลึกลับหุ่นชายงามโลกสามปีซ้อน แต่กลับมีริมฝีปากยื่นยาวแหลมคมกริบชวนสยองขวัญ โอบเขาบินขึ้นไปอยู่เหนือขุนเขา มหาสมุทร ลองทายซิว่า เขากล้าดันไหม หากไม่ได้สวมร่มชูชีพไว้” ประเด็นนี้ผู้เขียนมองว่า เป็นเรื่องที่น่าคิด เพราะสืบเนื่องมาจากความวุ่นวายในพระราชวัง และยังต้องมาเจอกับชายผู้มีรูปร่างกำยำไม่รู้ว่าเขาทำร้ายหรือไม่ การยอมโดยเต็มใจเป็นวิธีการหนึ่งที่หลีกเลี่ยงความเจ็บตัวได้ แม้ภายหลังจะถูกตรึงตราว่าชั่วก็ตาม เพราะฉะนั้นในเหตุการณ์นี้ก็ถือว่าการไปกับพญาครุฑที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจที่มีเงื่อนไขและปัจจัยภายในวัง จึงต้องวินิจฉัยกันต่อไป

2. ทางเลือกใหม่กับพื้นที่การตอบโต้เรื่องเพศกับผู้ชาย

ในตอนที่มาพได้พานางกาก็มาอยู่เมืองปักขาล้านั้น ทั้งสองไม่ยอมห่างกันแม้เพียงคำคืน ต่างก็เติมเต็มพลังของความรักให้กันและกัน ชนิดที่เรียกว่า พญาครุฑหรือมานพนั้นหลงใหลรูปลักษณ์ หลงรักนางไปทั้งชีวิต ดังจะเห็นได้จากที่นางกาก็ถูกลักพาตัวหายไปจากถ้ำ พญาครุฑก็แทบจะขาดใจตายเหมือนกัน ร้องห่มร้องไห้หานางกาก็อันเป็นที่รัก

ภาพที่ 3: ฉากการมีเชือกสระหว่างกากากับพญาครุฑ

ที่มา: <https://thailitsxedu.wordpress.com>.

แต่แล้วก็มีเหตุให้ทั้งสองต้องห่างกันขึ้นเพราะมานพนั้นเป็นคนชอบเล่นสกาเรียกง่ายว่าติดการพนัน ชนิดรุนแรงจึงได้เหาะไปที่เมืองพาราณสี อยู่เป็นประจำ (สกา) คือ การเล่นพนันชนิดหนึ่งที่ใช้ลูกบาศก์ทอดแล้วเดินตัวสกาบนกระดานสกาตามแต้มที่ทอดได้ เป็นกีฬาในร่มที่นิยมกันมากในหมู่กษัตริย์อินเดียโบราณ ลูกบาศก์ที่วางนี้ ดูเหมือนจะรู้จักกันในชื่อ “ลูกเต๋า” ซึ่งอาจมีการเดิมพันด้วยสิ่งต่างๆ เงินทองไปจนถึงแผ่นดินและเมืองที่กษัตริย์เดิมพันกัน พอนางการู้ว่าสามีไม่อยู่ นางจึงรู้สึกอ้างว้างโดดเดี่ยวไร้คู่สวาท เพลงระคะในตำนานจึงร้องแผ่ไปทั้งร่าง ต่อมานางจึงคร่ำครวญหาสามี จึงเกิดบทคร่ำครวญขึ้นดังบทที่ว่า

“ต่างประหวัดหทัยให้ไหววาบ เพลงระคะชานชาบเสียวกระสัน

สองจิตสองคิดประจวบกัน นางป่วนปั่นรันทระทวยกาย

มีอาเจียนขึ้นจิตดำรงตน ก็เลี้ยววงศ์จรจรล้นผาย

สู่อาสน์ไสยาสน์พรรณราย กรกายพักตราคะนึ่งครวญ”

นางกาก็เกิดอาการกระสับกระส่ายหวาดวิตถึงสามีอย่างร้อนกร้อนใจ เพียงแค่ว่าสามีเป็นเล่นสกา

ถึงกลับทำให้นางมีอาทอนฝันความรู้สึกจากการห่างสามีได้ เหตุนี้ใช่หรือไม่ ที่ทำให้นางต้องแสวงความสุขทางเพศจากชายอื่น คงต้องใช้หลักจิตวิเคราะห์อยู่พอสมควร ความจริงแล้วการเสพลิงวาสก็เป็นกิจกรรมทางธรรมชาติอย่างหนึ่งของ “สิ่งมีชีวิต” แต่ในสังคมไทยเรื่องเพศโดยเฉพาะการร่วมเพศที่ทำผิดประเพณีถือว่าเป็นเรื่องน่าอับอายโดยเฉพาะในกรณีที่ภรรยาไปมีชู้กับชายอื่น พอมาพบกลับมานางกาก็ทำเป็นนอนหลับ แต่มาพบผู้รักเมื่อย่อมทำได้ทุกอย่าง ด้วยการเอาอกเอาใจนางกาก็พาบินชมความสวยงามของธรรมชาติในสถานที่ต่างๆ ขึ้น ดังบทที่ว่า

“ทวีปน้อยสองพันเป็นบริวาร	สัณฐานดังจอกลอยกระจิบริด
มีพฤษภาใหญ่ล้ำประจำทิศ	เกิดสถิตแต่ประณมแผ่นดิน
ซี้ชมเขาแก้วทั้งเจ็ดชั้น	มีน้ำคั่นหลั่นลดหลั่นรุ้ง
หม่อมหามัจฉาและนาคินทร์	อันอยู่ในวารินสีพันดร
สารพัดมีสัตว์จุฑาบท	คชสีห์สิงหราชและไกรสร
สิงโตโคกเลนและมังกร	นรสิงห์กินนรและคนธรรพ์”

ต่อมาหลังจากที่มานพและนางกาก็ กลับมาจากชมสถานที่อันสวยงามบินสู่นิवासสถานแล้ว ในเนื้อเรื่องยังได้พรรณนาถึงเรื่องเพศระหว่างมานพและนางกาก็ไว้อีกตอนหนึ่งดังพรรณนาว่า

“นั่งแนบแอบองค์ยุพเรศ	ซ้อนเกศอุ้มประโลมโฉมฉาย
จุมพิตปรางน้องตระกองกาย	กรก่ายแนบสนิทชิดชวน
เลี้ยวลอดสอดกระหวัดสัมผัสต้อง	เต้านมทาทองของสงวน
เขยขึ้นรื้นรสรณูจวนชวน	ป่วนกามาไส่หม้อยู่ไปมา
ฝ่ายอนงค์กาก็ศรีสวัสดิ์	ร่วมสัมผัสแอบองค์ด้วยปักษา
กำเรปรีนในรสรกิริยา	แต่มายามานะกษัตริ”

การพรรณนาถึงพฤติกรรมและอารมณ์ทางเพศของตัวละครเอกในเรื่อง เพราะในเรื่องทั้งสองพึ่งกลับจากการเที่ยวชมธรรมชาติเท่านั้น พอถึงนิवासสถานก็เร่งรมย์ไปด้วยกระบวนการทางเพศอย่างเร่าร้อน ในบทดังกล่าวหากวิเคราะห์ในด้านฝีมือการพรรณนาแล้วเจ้าพระยาคลัง ก็มีฝีมือไม่แพ้ใครเหมือนกันในการสาธยายฉากอันเรงรมย์ในกามราคะนี้จากเหตุการณ์มานพได้พานางกามาและก็เกิดมีสัมพันธ์ต่อกันซึ่งทำให้กาก็ถูกมองว่า เป็นผู้หญิงใจง่าย มากมาก ดังที่อาทิตย์ ตรีณยธร (2549:288) กล่าวว่า “นางกาก็เป็นผู้หญิงใจง่าย สามารถที่หลงรักและทอดกายให้กับผู้ชายทั้งที่เพิ่งรู้จักกันได้โดยง่าย ปราศจากความระแวงสงสัยตามแบบสำนวนผู้ดี ดังจะเห็นจากเหตุการณ์นางกาก็แอบดูมานพแปลง เมื่อนางกาก็ได้สบตามานพแปลง ก็รู้สึกรักมานพแปลงทันทีและรู้สึกปั่นป่วนใจจนต้องกลับมาครวญครางถึงมานพแปลงในห้องบรรทม นอกจากนี้ในเหตุการณ์ที่พระยาครุฑส่งนางกาก็ เมื่อพระยาครุฑพานางกาก็ไปวิมานฉิมพลีและโลมนางนางกาก็ก็ใจอ่อนเคลิบเคลิ้มไปกับรสสัมผัสของพระยาครุฑไปตามง่าย แต่ก็สร้างทำเป็นขัดขืนและตัดพ้อว่าพระยาครุฑ และเมื่อคนธรรพ์ตามมาพบนางกาก็ก็สร้างเป็นเสน่ห์หาในตัวนางกาก็ และเกี้ยวพาราสีนางกาก็กาก็มีอารมณ์เสน่ห์หาในตัวคนธรรพ์ตอบอย่างง่ายดาย แต่ก็สร้างขัดขืนและตัดพ้อต่อว่าคนธรรพ์”

ถ้าหากพิจารณาจะเห็นว่า เมื่อกาก็ถูกมานพได้พานางกาก็มาอยู่เมืองปักษา และจากนั้นมานพก็หนีไปเล่นสกาหรือถ้าจะเรียกตรงก็คือ คนติดการพนันนั่นเอง ด้วยเหตุเองใช่หรือไม่จึงทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการของการอยู่ร่วมกัน ผู้หญิงทุกคนคงไม่มีใครอยากให้แฟนของตัวเองหลงระเหิดไปกับการพนันแน่นอน แต่

ต้องการผู้ชายที่ดูแล เป็นหัวหน้าครอบครัวและไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนัน และกาก็เช่นเดียวกัน การเลือกที่จะหาผู้ชายใหม่ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องแปลกที่นางจะหาพื้นที่ทางเพศที่ดีกว่าให้กับตัวเอง โดยเฉพาะการเลือกที่จะศึกษาผู้ชายคนอื่น ซึ่งชายคนต่อมาก็คือ นาฏกุเวร ผู้ชายที่อาสาจะพานางกลับไปหาพระเจ้าพรหมทัต และพอเจอนางกาก็ก็กลับข่มขืนนางบังคับขืนใจจนได้เสียกันในที่สุด

ตอนที่นาฏกุเวรเข้ามาสัมผัสตัวนางกานั้น นางได้แสดงอาการตกใจอยู่ไม่น้อยซึ่งก็เป็นเรื่องของความรู้สึกผิดถูกที่เกิดขึ้นตามวิสัยของปุถุชน แต่กระนั้นพื้นที่ทางเพศในใจของนางกาก็ก็เปิดรับการมีเช็กส์กับนาฏกุเวรเพื่อปิดช่องของความอารมณ์บางอย่างลง อาจเป็นอารมณ์ส่วนลึกเช่น อาการซึมเศร้า เหนงลึก เพราะฉะนั้นอารมณ์แบบนี้ทำให้เกิดความต้องการความผูกพันจากผู้ชาย เพราะนางกาก็อาจรู้สึกได้ว่ากำลังถูกทอดทิ้ง สำหรับผู้หญิงนั้นเธอต้องการ 5 สิ่ง จากผู้ชาย ได้แก่ความรัก ความซื่อสัตย์ความเมตตากรุณา ความผูกพัน และการศึกษาหรือความฉลาด ถ้าขาดความรักความซื่อสัตย์ และความผูกพันก็หาความมั่นคงในชีวิตไม่ได้ เธอและลูกคงถูกทิ้งให้อดตายอย่างแน่นอน ดังนั้นวิธีดังกล่าวของกาก็จึงเป็นทางเลือกใหม่กับการตอบโต้เรื่องเพศกับผู้ชายที่หนุ่มหล่อที่สุด หรือรักเพื่อเลือกสำหรับกาก็ แม้ว่า จะเป็นทางเลือกที่หลายคนมองว่าเป็นเรื่องผิดศีลธรรม แต่ในบริบทนั้นมีเหตุของความเอาตัวรอดจากการบังคับในเรื่องเพศ

3. กากี ชีวิต กตชี จากอำนาจชายเป็นใหญ่

วรรณคดีเรื่องกากีมีฉากของการกตชีทางเพศอยู่หลายฉากด้วยกัน ซึ่งเกี่ยวกับนางกากีโดยตรงและเป็นผู้รับชะตากรรมด้วยตนเอง ทั้งการลักพาตัวไม่รู้กี่ครั้งจากอำนาจของผู้ชาย หรือตอนที่โจรสลัดขึ้นปล้นเรือนายสำเภา นางกาก็ก็ถูกหัวหน้าโจรบังคับให้ตกเป็นเมีย โดยที่นางไม่สามารถทำอะไรได้มากนักนอกจากการยินยอมเพื่อรักษาชีวิตตนเอง เหตุนี้ก็แสดงภาพของการกตชีอย่างชัดเจนกับผู้หญิงที่เบาะบางจะเอาอะไรไปสู้กับเขาใจหริ่ม เรื่องการกตชีทางเพศที่เกิดขึ้นกับนางกานั้น เริ่มตั้งแต่การถูกลักพาตัวโดยพญาครุฑ เพราะมีการขึ้นใจ และการพลัดพรากที่เกิดขึ้นระหว่างมานพกับกากี ด้วยเหตุว่าเกิดโกลาหลขึ้น มานพต้องออกไปจัดการกับเหตุการณ์ดังกล่าวให้เรียบร้อย เมื่อกลับมาปรากฏว่าไม่พบหน้ากากี จึงเกิดบทร่ำครวญหานางกากี ดังความตอนหนึ่งว่า

“ยามแนบพิณนมมิให้หนัก	ผจงรักนิมน้องครองสงวน
อยู่ลัดหลัดฤมาขัดให้เรียมครวญ	โอ้อ่านวลหน่ายแห่งไปแห่งใด
พระถวิลหวนใจให้เทวษ	อัสสุชลนองเนตรพิลาปไหล
พระสืมองค์หลงทศนาใน	เห็นเงาไหวคล้ายเคลิ้มว่ากากี”

นอกจากเป็นการกล่าวถึงการคร่ำครวญหานางกากีแล้ว อาการกริยาที่แสดงออกของมานพนั้น ไม่ใช่เป็นการเสแสร้งแกล้งทำแต่อย่างใด แต่เป็นการแสดงถึงความรักที่มีต่อนางกากีอย่างสุดซึ้ง จนน้ำตาของมานพไหลออกมาความทุกข์ที่มานพได้รับการสูญเสียกากีไปนั้น สะเทือนอารมณ์มานพอย่างหนักเหมือนกัน เพราะมานพไม่รู้ว่านางกากีหายไปไหน จนบางช่วงมานพก็ถึงกลับรำพึงรำพันไม่ยอมหยุดมีอาการโศกเศร้าเสียใจอย่างต่อเนื่องนับแต่กากีจากไป ดังที่มานพร้องไว้ว่า

“ไม่สับสนแล้วก็จรรจลโคล	สู่ไพชยนต์รัตนเรืองพราย
เอนองค์ลงกับอาสน์อิงเขนย	กรเกยพระนลาฏแล้วใจหาย
ชลเนตรคลอเนตรลงพร่างพราย	ไอ้สายสวาทร้างอุราทวา
นิเวศน์วังตั้งเทียวลบจบ	มิได้พบนิมน้องสนองหน้า”

ภาพที่ 4 : มานพลักพาตัวนางกาก็

ที่มา: <https://www.gotoknow.org>.

แต่ด้วยความเป็นพญาครุฑที่ทรงพลังภาพ เมื่อความทุกข์ที่เสียคนรักไปมาพร้อมกับการตั้งคำถาม ว่านางหายไปไหน ใครลักพาตัวนางไป แล้วจึงพยายามเสาะหาความจริง ดังที่ครุฑราชเอ่ยว่า

“เทพะเพลิงฤทธิ์รงค์ทรงเรด มาเวียดแหวดพาน้องไปสมสมร
เทพะพายชายทรงอัสตร มาอุ้มบังอรแอบอุราไป”

ต่อมานั้นมานพก็รู้ว่าทศพัทธ์ลักพานางกาก็ไปที่เมืองยักษ์ พระหวิงค์และพระอนุชาที่อาสาไปพาตัวกาก็กลับให้ แต่ปรากฏว่าไม่เป็นเช่นนั้น กลับพานางกาก็ไปที่เมืองอยุธยา เมื่อไปถึงที่นั่น นางก็ได้มีเชื้อสกับกับพระอนุชา

เรื่องของนางกาก็มีได้จบแค่นี้ เมื่อกาก็ถูกนางยักษ์จับตัวไป แล้วหนีเอาตัวรอดที่เขาไกรลาส นางกาก็ยังมีความสัมพันธ์กับชายหนุ่มที่เขาไกรลาสนางกาก็ที่ถูกลักพาตัวแล้วยังต้องระหกระเหินไปในที่ต่างๆ นั้น ก็เป็นเรื่องที่เห็นใจนางเหมือนกัน เพราะนางกาก็ได้มีความตั้งใจที่จะให้เป็นเช่นนั้น แต่เป็นความโชคร้าย หรือเกิดจากกรรมเก่าหรืออะไรก็ตามแต่ที่จะคิดที่ต้องทำให้นางได้รับความลำบากเช่นนั้น เมื่อพิจารณาจากเหตุการณ์นี้จะเห็นว่า ชีวิตของนางกาก็ไม่ได้ราบรื่นแม้แต่น้อยนิด โดยเฉพาะเรื่องชีวิตคู่ เพราะต่างตกเป็นเป้าสายตาของชายหนุ่มทั้งดีและไม่ดี จนเกิดเหตุการณ์ลักพาตัวอย่างไม่หยุดหย่อนทำให้ชีวิตของกาก็ระหกระเหินไปทั่วทุกสารทิศ ซึ่งทำให้เห็นว่า ความขาดจริยธรรมในสันดานหรือจิตสำนึกผู้ชายเอง เช่น ในกรณีที่พญาครุฑรู้อยู่แล้วว่านางกาก็เป็นมเหสีท้าวพรหมหัตถ์ก็ยังไม่ห้ามใจแต่เลือกไปลักพาตัวนางไปตามความต้องการของตัวเอง หรือคนธรรมดาสามัญที่ตามไปสืบเรื่องนางกาก็กับพญาครุฑก็ยังเลือกหักหลังความไว้วางใจของท้าวพรหมหัตถ์มีสัมพันธ์กับนางกาก็เพราะความต้องการของตัวเอง ถ้ามองว่าครั้งนี้นางกาก็ถูกระงับจากความไร้จริยธรรมของผู้ชาย

การกดขี่ด้วยวิธีการต่างๆ จากตัวละครชายเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการแสดงอำนาจของเพศชายเหนือเพศหญิงในสังคมนั้นๆ ภายใต้ระบบสังคมชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) ที่บ่มเพาะมานานจนนับเวลาไม่ได้ หากพิจารณาจากบริบทแล้วจะเห็นว่า นางกาก็ถูกกดขี่ทางเพศจากชายมากมายหลายตา ซึ่งนางไม่มีทางเลือกมากพอ นางไม่มีอำนาจแม้แต่จะพูด แม้จะเป็นมเหสีก็เหมือนกับตุ๊กตาหุ่นเชิดที่เอามาไว้เพียงเพื่อบำเรอเกมให้กับผู้ชาย ยิ่งในกรณีโอรสบังคับฝืนใจให้เห็นเมียนั้นก็ถือว่าอยู่ในภาวะความเป็นความตาย จนต้องฉวยโอกาสหนีเอาชีวิตจากใจด้วยการเผชิญกับความโหดร้ายต่างๆ เพื่อบรรเทา ภัทรา

นุกรม (2558:8-9) กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “ความเป็นหญิงความเป็นชายในสังคมนั้นเต็มไปด้วยเรื่องราวของการควบคุม การจัดระเบียบ การใช้อำนาจ และความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ การเกิดขึ้นของสิ่งเหล่านี้ย่อมกระทบกระเทือนต่อชีวิตของผู้หญิงอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านความปลอดภัยในเนื้อตัวร่างกาย แบบแผนการดำเนินชีวิต รสนิยม วิธีคิด ฯลฯ นอกจากนี้กระบวนการจัดระเบียบของวาทกรรมช่วยให้เราตระหนักว่าเพศภาวะในฐานะที่เป็นวาทกรรมไม่อาจจะมาในรูปแบบใด ล้วนเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และเป็นเทคนิควิธีการในการครอบงำทั้งสิ้น เช่น เป็นเรื่องของความเหนือกว่า/ต่ำกว่า ระหว่างผู้ชายและผู้หญิงในสังคม” แม้ในบทความของฐานันต์ ศรีเทพ (2561:487) ศึกษาจาก : จากระบวนคดีคำกลอนสู่ภาพยนตร์เรื่อง “กากีสหัสวรรษ” ก็ได้กล่าวไว้ว่า “บทภาพยนตร์กากีสหัสวรรษและวรรณคดีเรื่องกากีคำกลอนมีตัวละครเอกที่ตรงกันทั้งหมด แต่บทภาพยนตร์เรื่องกากีสหัสวรรษได้ปรับเปลี่ยนบุคลิกตัวละครทั้งหมดให้มีความเป็นมนุษย์สมจริง มีการกระทำต่างๆ ตามแบบมนุษย์ทั่วไป และลดทอนขั้นของตัวละครลงจากตัวบทเดิมเป็นชนชั้นสูง ในบทภาพยนตร์ได้ลดระดับตัวละครเหลือเพียงแค่ชนชั้นกลาง โดยให้รายละเอียด ความรู้สึกนึกคิด และเหตุผลในการกระทำต่างๆ ผ่านเหตุการณ์ การกระทำ บทสนทนา สีนัยความรู้สึกของตัวละครภายใต้แนวความคิดระบอบปิฎาธิปไตยเพื่อสะท้อนวาทกรรมความรุนแรงระหว่างชายหญิงของชนชั้นกลางในยุคปัจจุบัน” เพราะฉะนั้น สังคมปัจจุบันพยายามตรานานางว่าหลายใจหลายชาย ซึ่งผู้เขียนก็ยังมองว่า เป็นมุมมองที่ค่อนข้างแคบ เป็นมุมมองเพียงข้างการสรุปคุณค่าของมนุษย์เพียงเศษเสี้ยวหนึ่ง หรือจะพูดให้ตรงๆ ก็คือว่า มันไม่ได้ช่วยให้เกิดประโยชน์ของการเรียนรู้และทำความเข้าใจในเรื่องชีวิต ความรู้สึก ความคิด และจิตวิญญาณของมนุษย์เลย ได้แต่กล่อมเกล่าว่าเป็นเรื่องบาปผิดจารีต แทนที่จะเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับไปกำหนดหรือตรึงตราว่า นั่นเป็นพฤติกรรมของของหญิงชั่ว กลายเป็นมาคติในการตอกย้ำพฤติกรรมที่เชื่อว่านางกากีผิดจริยธรรม ซึ่งมันทำให้เห็นว่าอำนาจและความเหลื่อมล้ำทางเพศที่แฝงมามายาคติเหล่านี้ ล้วนเป็นอำนาจที่กดทับนางกากีและเพศหญิง เพราะฉะนั้น นางกากีถูกแทนที่ด้วยสัญลักษณ์ของผู้หญิงชั่วก็ดี หลายใจก็ดีต่างๆ นาๆ ล้วนเกิดจากอำนาจชายเป็นใหญ่ สมควรที่จะถูกรื้อถอนความคิดแบบเดิมๆ ออกไปเพื่อให้เห็นแก่นแท้ของความเท่าเทียมทางเพศและสิทธิของนางกากีว่า แท้จริงแล้วนางกากีก็มีสิทธิในการหาความสุขทางเพศเพราะผู้ชายที่เข้ามาสัมพันธ์กับล้วนเป็นผู้ชายที่ไม่ดีทั้งนั้น

4. การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของหญิงสาว

เป็นตอนที่ความลับถูกเปิดเผย ในกรณีที่คนธรรมดาเล่าความจริงให้ท้าวพรหมทัตฟัง โดยที่คนธรรมดาแสดงความผิดว่าตนเองได้เสียกับนางกากีคนธรรมดาที่คงกลัวแบบสุดชีวิตถึงต้องก้มกราบเท้า แล้วขอชีวิตด้วยการหยอดถ้อยคำหวานล่อ ล้อม ตามลีลาขุนนางที่ชอบเลียแข้งเลียขาเจ้านายดังความตอนยอมรับผิดว่า

“ข้าพริ้นตัวกลัวจะวายทำลายชนม์ ทั้งเกรงบาทยุคลเป็นที่สุด
จึงจำล้าในทางเสน่หานุช หวังจะแก้แค้นครุฑให้สงนาง”

พอท้าวพรหมทัตรู้ความจริง พระองค์ก็กริ้วอย่างมาก จนต้องมีพระวาทจากกล่าวต่อคนธรรมดาอย่างรุนแรง ถึงกลับต้องตัดขาดจากความเป็นมิตรสหายกันดังบทที่ว่า

“พรหมทัตฟังอรรถแสดงสดับ หทัยวับเพียงเพลิงเถลิงผลาญ
เปรียบดังวาสุกรีไกรชัชชาญ ใครประหารชนดทางให้ไกรธา
ด้วยอาลัยในสุดาตวงสวาท ไปร่วมราชปักษีแล้วมิสา
ยังซัดคนธรรมดาอันธพาล เสียแรงว่าจงใจให้ไปตาม”

เป็นการแสดงอารมณ์ของความโกรธของท้าวพรหมทัตที่ไม่พอใจคนธรรพ์ แต่ด้วยความเป็นผู้ฉลาด ในการสรรหาถ้อยคำ คนธรรพ์ก็หาทางออกจนได้ พอถึงวันที่เล่นสการะหว่างมานพและพรหมทัต คนธรรพ์ ก็อาสาเล่นบทขับบรรเลงดีดเสียงพิณ โดยมีสำเนียงเกี่ยวกับเรื่องราวที่โหยหานางกาก็ พอมานพได้ฟังก็ฉลาด ขึ้นมาทันทีในเสียงพิณนั้นว่ามีอะไรซ่อนเร้น หรือความลับอะไรในตัวเมียรัก ท้ายสุดก็รู้ความจริง มานพจึง โกรธแค้นคนธรรพ์อย่างที่สุด แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ ด้วยเกรงท้าวพรหมทัต ดังตอนที่ว่า

“ครุฑฟุ้งยั้งค้งฤทัยแค้น ดั่งหนึ่งแสนอัคนิรุทธมาจุดจี
เสแสร้งสุนทราวาทิ ว่าดูก่อนเสนีเสนาะพิณ”

หลังจากนั้น มานพก็กลับไปหากากิ แล้วเรียกตัวกากิมาแถลงไขว่าความจริงเป็นเช่นไร เมื่อนางกากิ ได้ฟังมานพกล่าวหาเช่นนั้น การโต้ตอบก็มาด้วยถ้อยคำที่มีไหวพริบในการกลบเกลื่อนความผิดของตนเอง เพราะถ้อยคำที่ตอบมานพนั้นเป็นถ้อยคำที่แกล้งอย่างเฉยเมยที่สุด หรือปัจจุบันเรียกว่า ตีหน้าซื้อเล่าความเท็จ ดังตอนที่นางพูดว่า

“แต่พระพามาชมสมบัติทิพ อันลอยลิลลิวฟ้าเวหาหน
ข้าอยู่เดียวเปลี่ยวเภาสกันธ ยังไปปลุกพักรใครมาไถลกราย”

การที่กากิแก้ความผิดให้ตนเองเช่นนี้ ทำให้ความรู้สึกของมานพนั้น ลุกร้อนเป็นเพลิงไฟ แล้วมีบทบริภาษกับกากิอย่างรุนแรงดังบทที่ว่า

“พระยาครุฑฟุ้งนุชสองคำ พิโรธข้าดั่งฟ้าคะนองสาย
ดูตู่คบชู้มาพรางชาย จนชู้หน่ายใจชู้แล้วจู่จร
เสียแรกรักหักจิตไม่คิดบาป นิยมหยาบฉกพามาสมสมร
ก็เจือใจมิให้อนาทร ประคองนอนแนบข้างไม่ห่างกาย
เขยขึ้นดั่งวิเชียรเจียรระโน มิรู้ไฟฟองข้าส่ำสลาย
ยังไม่รับจนเราจับได้ชู้ชาย คือนายนาฏกุเวรที่เจนกัน”

นางก็แถลงไขอย่างไหลลื่น มีศิลปะการใช้ภาษาต่อต้านการถูกกล่าวหาเป็นอย่างดีมีชั้นเชิง ถือว่าเป็นนางวรรณคดีคนเดียวของไทยที่มีไหวพริบในการเอาตัวรอดดีมาก ดังความตอนหนึ่งที่ว่า

“อนิจจาว่าข้ากับคนธรรพ์ คือใครเล่าเย็นยันจันรรจา
จงนำมาสอบใส่ได้สวน ถ้าเป็นสัตย์แล้วควรลงโทษา
นี่กระไรพระไม่พิจารณา มาเสกแสร้งแกล้งว่าดังจริงจัง
เออพิมานสิมพลก็สูงสุด มนุษย์ฤจะมาได้ตั้งใจหวัง
แล้วร้ายเวทผูกบานทวารวัง ประดุจดั่งข้ายเพชรสักเจ็ดชั้น
อย่าว่าแต่มนุษย์ในแหล่งหล้า ถึงสุราสุรเทพในสรวงสวรรค์
ก็ไม่หาญทำลายเวทสุบรรณ คนธรรพ์ฤจะมาได้ตั้งใจ”

หลังจากมานพได้ฟังเช่นนั้น ก็รู้สึกเอือมระอากับเมียตนเองที่กล้าโกหกต่อหน้า และแม้ว่ามานพ จะกล่าวหาอย่างไร แต่กากิเธอก็ไม่มีวันยอมรับความจริง แม้ว่าครุฑราชจะนำความจริงจากคนธรรพ์มาพูด ก็ตาม แต่นางก็ยังตื้อดิ่งที่จะรักษาความผิดของตนเองเท่าที่จะรักษาได้ เป็นที่น่าฉงนอยู่ว่า อะไรที่ทำให้นางนั้นไม่มียอมรับความจริง ขาดิตระกูลหรือ ชื่อเสียงหรือ การถูกประณามหรือ หรือกลัวการลงโทษ หรือ ความตาย จากนั้นครุฑราชก็ตอบได้รุนแรงหนักขึ้น และมีดานางกากิอย่างรุนแรงต่อด้วยถ้อยคำที่ตัดสาย

สวาทแบบชาตินี้ ไม่ขอร่วมเตียงเคียงคู่ชีวิตกันอีกเลย จากนั้นก็พานางกากีกลับเมืองพาราณสีด้วยความตอน
ว่า

“คิดว่าหงส์แล้วจะจงแต่ชลธาร	มิรู้การกล้วเกลือกด้วยเปลือกตม
ตัวนางเป็นโกลีโกลาส	ไม่รักชาติรสหวานไปพานม
ตั้งสุกรพอนฝ่าแต่อาจม	หอนนิยมรกรสสุคนธาร
อันจิตนางเปรียบอย่างชลาลัย	ไม่เลือกไหลห้วยหนองคลองละหาน
เสียดายทรงแสนวิไลแต่ใจพาล	ก็ประมาณเหมือนหนึ่งอุทุมพร
สุกแดงดังแสงปัทมราช	ข้างในกิมิชาติเบียนบ่อน
เรารู้ใจมิให้อนาทร	จะพาคืนนครในราตรี”

เมื่อถึงนครแล้ว นางก็ยังมีความคิดว่าไม่ใช่ความผิดของนาง แต่ไปโทษว่าเป็นเพราะ “กรรม” ถึง
วินาทีสุดท้ายนี้ นางกากีก็ยังยืนยันว่านางไม่ผิดด้วยวิธีของนางเอง แต่เป็นเพราะกรรม และไปโทษคนธรรพ์
ที่ให้นางเป็นแบบนี้ จึงขอยอมตายเพื่อแสดงความซื่อสัตย์ดังคำของนางกล่าวที่ว่า

“ถึงกระนั้นจริงใจไม่ปฏิเสธ	เป็นความสัตย์ว่าไปใครจะเห็น
พรวบวงบนเทพเจ้าทุกเข้าเย็น	ขอให้ครุฑเคลิ้มเคล้นมาส่งคืน”

แม้ว่านางจะใช้ถ้อยคำอันเลศหรืออย่างไรในการสร้างความชอบธรรมให้กับตนเองเพื่อหลีกเลี่ยงการ
ถูกลงโทษ ครุฑราชก็ยังไม่มีความปราณีที่จะยกโทษให้นาง ดังที่ครุฑราชกล่าวว่า

“จะเลี้ยงเจ้าไว้เป็นเมียก็เสียดาย	จะลือหมดทั่วหัวเหล่าเวลาหน
ว่าพาลทางอุณมฤต	ออกจากไพชยนต์ในราตรี”

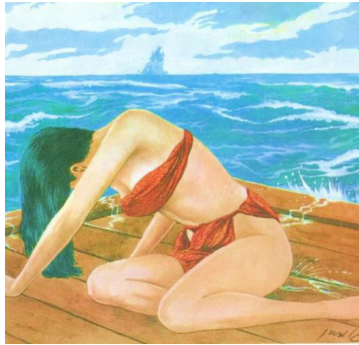
เป็นการแสดงให้เห็นว่า แม้นางจะเป็นพญาครุฑ แต่ด้วยความมีศักดิ์ศรีในตัวเอง ไม่สามารถที่จะรับ
กับพฤติกรรมของนางกากีได้ จึงได้กล่าวถ้อยคำอันเป็นการยืนยันถึงการตัดสายสัมพันธ์กับนางกากีอย่าง
เด็ดขาด แล้วพานางกากีกลับไปเมืองพาราณสี ในตอนท้ายนี้ เมื่อนางกากีกลับมาที่เมืองพาราณสีแล้ว ก็
ยังมีอารมณ์ของความโกรธ และไม่มีความยอมรับความจริง ท้าวพรหมหัตถ์จึงต่อว่านางกากีอย่างรุนแรง
ดังความเหมือนกับพญาครุฑต่อนางกากีเช่นกัน สงครามตอนหนึ่งว่า

“นฤบาลพึงสารสนทนกล่าว	หทัยผว้างเพลิงประลัยหล้า
บริภาษโดยราชบัญชา	อำหึงใจกล้ำกล่ำพร
กูเป็นปิ่นไกรกรุงผดุงเดช	ไซ้จะไร้อัครเศสโมสร
อย่าพักกล่าวกล่าวให้อาวรณ์	จะเลี้ยงไว้ในนครก็หนักดิน”

ท้าวพรหมหัตถ์ได้แสดงอารมณ์โกรธต่อว่านางกากีอย่างไม่มีเยื่อใย โดยเฉพาะท่อนท้ายของบทนี้ว่า
จะเลี้ยงไว้ในนครก็หนักดิน แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมของนางกากีนั้น ท้าวพรหมหัตถ์ไม่สามารถที่จะให้อภัย
ได้ จึงทำให้นางกากีนั้นเสมือนหนึ่งว่า นางได้กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่มีความหมายอีกต่อไป ในที่สุดแล้ว
ท้าวพรหมหัตถ์ก็ยุติปัญหาทุกอย่างด้วยตนเอง โดยการทำให้นางกากีเกิดความละอาย และขมขื่นที่สุด นั้น
คือ สั่งให้เหล่าเสนาดินนำตัวนางกากีไปลอยแพกลางมหาสมุทร โดยที่ไม่ยอมรับฟังความเห็นและคำวิงวอน
ของนางเลยของนางแม้แต่คนเดียว

อันที่จริงแล้วเมื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน การลอยแพนางกากีนั้นถือว่า ไม่มีความยุติธรรม เพราะ
เรื่องทั้งหลายที่เกิดขึ้นกับนางนั้น มันเกิดการความปรารถนาของผู้ชายด้วยเช่นกัน เช่นในกรณีนี้นางอยู่ใน

ห้องนอน พญาครุฑก็ขึ้นใจและลักพาตัวนางไป พอไปอยู่ด้วยกันก็ถูกยักษ์ลักพาตัวไปอีก และถามว่าถ้าพญาครุฑไม่ลักพาตัวนาง เรื่องก็คงไม่บ้ายปลายขนาดนี้ นางกาก็ยังคงอยู่กับท้าวพรหมหัตถ์ต่อไป สมควรหรือไม่ที่นางกาก็ถูกตัดสินอย่างนั้น

ภาพที่ 6: นางกาก็ถูกท้าวพรหมหัตถ์ลงโทษด้วยการลอยแพในมหาสมุทร

ที่มา: <https://literaturelovestory.wordpress.com>.

เพราะฉะนั้นหากพิจารณาด้วยหลักความเป็นจริงและบริบทต่างๆ อันเป็นจุดที่ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นกับนางกานั้น ก็ยังไม่สมเหตุสมผลที่ต้องใช้มาตรการทางอำนาจลงโทษผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งต้องตกเป็นเหยื่อทางอารมณ์ของพญาครุฑ คนธรรพ์ พระอนุชา กระทั่งกลุ่มโจร นี่จึงเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเธอหรือไม่กับการลงโทษด้วยการลอยแพในมหาสมุทรซึ่งเต็มไปด้วยภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นอย่างทันที มีผู้อ่านบางคนแสดงความเห็นในประเด็นนี้ว่า “พอเช้าวันรุ่งขึ้น ท้าวบรมพรหมหัตถ์เปิดหน้าต่างออกมาเห็น กาก็เข้า ก็เยาะเย้ยซ้ำเติมนางอีก แล้วสั่งให้จับนางไปลอยแพ โดยไม่ยอมฟังคำวิงวอนของนางเลย กาก็ จึงเผชิญหน้ากับโทษลอยแพ ซึ่งแตกต่างจากโทษประหารไม่ว่าไรเลย เพราะโอกาสรอดแทบจะมองไม่เห็น ต้องผจญกับความหวาดหวั่นกลางทะเลเว้ากว้างใหญ่แต่ลำพัง ทั้งแบกข้อฉาวโฉ่ เพื่อชดใช้ต่อความผิด (นางมีความผิดมากน้อยแค่ไหน ท่านผู้อ่านลองชั่งดูแล้วกัน) แต่ชายสามคนในชีวิตช่วงต้นของนางคือ ท้าวบรมพรหมหัตถ์ที่ไร้ความสามารถ จะคุ้มครองป้องกันพระมเหสีของตน พระยาครุฑ ผู้ไม่มีศีลธรรมและคุณธรรม และนาฏกเวร คนทรยศ (ทั้งทรยศต่อท้าวบรมพรหมหัตถ์กับนางกาก็) และไร่ยางอาย กลับไม่ต้องถูกจารึกชื่อว่า เป็นชายโฉด” นี่จึงเป็นข้อพิจารณาว่า การลงโทษสมควรหรือไม่เมื่อเทียบกับพฤติกรรมของผู้ชายที่มากเกี่ยวข้องกับตัวนางกาก็ แม้กระทั้งนางกาก็ตอนที่ถูกลักพาตัวจนถูกบังคับให้เป็นเมียพวกโจรนั้นก็ถือว่า ท้าวพรหมหัตถ์ก็ยังไม่ได้คำนึงถึงความโหดร้ายป่าเถื่อนนั้นเลย และนางกาก็ต้องกลายเป็นนักโทษหรือผู้ต้องหาในคดีมากมายหลายใจอย่างนั้นหรือ และถือว่าการจงใจจำคุกความเห็น เสรีภาพ ชีวิตของนางกาก็อย่างสิ้นเชิง และถ้าพูดเรื่องสิทธินี้ ท้าวพรหมหัตถ์ผู้ปกครองรัฐไม่ควรอย่างไม่ควรทำอย่างยิ่งเพราะถือละเมิดต่อชีวิตของผู้อื่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อำนาจของพลเมืองไม่ควรควรกำหนดหรือจำกัด ในกรณีที่พลเมืองได้แสดงออกทางความคิดด้วยหลักฐาน ด้วยความมีเหตุผล รัฐต้องไม่มีอำนาจยับยั้งและจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองได้ ควรรับฟังและให้เสรีภาพ แม้ผู้ที่รับฟังจะเกิดความเชื่อที่เป็นอันตรายก็ตาม ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกันบางที่กระบวนการยุติธรรมก็ไม่ได้คำนึงถึงเท่าที่ควร ดังที่ ปัญหาสตรีที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมยังได้รับการปฏิบัติไม่เหมาะสม ไม่ได้รับการปกป้องดูแลและเคารพสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวกับสตรีตามควร และบางกรณีเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนสตรีอย่างชัดเจน นอกจากนี้

การดำเนินการทางกฎหมายของสตรีก็ยังไม่ได้รับความสนใจและให้ความสำคัญจากบุคคลในกระบวนการยุติธรรม ผลกระทบสตรีที่ถูกสามีข่มขืนแต่ไม่สามารถป้องกันตนเองหรือดำเนินการตามกฎหมายได้ เช่น ภรรยาที่ถูกสามีข่มขืน หรือสามีข่มขืนภรรยาที่แยกกันอยู่หรือเลิกกัน โดยพลตินัยแต่ไม่ได้จดทะเบียนหย่า ภรรยาไม่สามารถดำเนินการตามกฎหมายเพื่อป้องกันตนเองได้ การไม่สนใจดำเนินคดีที่มีการทำร้ายร่างกายในครอบครัว และในสังคมทำให้สภาพปัญหาและการทำร้ายรุนแรงขึ้นตามลำดับจนเป็นผลต่อเนื่องให้เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงในบางกรณีสตรีที่ได้รับความกดดันจากการถูกทำร้ายอยู่เป็นประจำและไม่สามารถขอความช่วยเหลือจากแหล่งใดได้ จึงตัดสินใจยุติปัญหาด้วยความรุนแรงและต้องตกเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญา

5. กาติหญิงสาวที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง

สำหรับประเด็นนี้ เราคงพิจารณาได้จากสถานการณ์ของความขัดแย้งภายในเรื่อง โดยเฉพาะปัญหาเรื่องนางกาก็ได้กลายเป็นชนวนของการเกิดสงครามฆ่าฟันกันขึ้นระหว่างเมืองอภัยสาธิตของท้าวทศวงศ์ กับกรุงพาราณสีของนาฏกุเวร กษัตริย์หนึ่งพระองค์ที่ขึ้นครองราชย์แทนท้าวทศพรหมทัต เหตุการณ์ในตอนนี้เป็นเนื่องจากนางกาก็ต้องเผชิญเคราะห์กรรมอย่างแสนสาหัสจากการถูกลอยแพ และจากนั้นก็ถูก นายสำเภาเอาไปเป็นภรรยา ต่อมาเกิดการแย่งชิงระหว่างกลุ่มโจรสลัดกับนายสำเภาเพราะเกิดความอิจฉา ในที่สุดก็เกิดการแย่งนางกาก็กัน ในหมู่โจร ถึงกับฆ่าฟันกันตาย แต่ก็โชคดีที่นางกาก็หนีเอาตัวรอดมาได้ จนบังเอิญมีกษัตริย์ชื่อนามว่าท้าวทศวงศ์ผู้เป็นหม้ายแห่งเมืองอภัยสาธิตเสด็จมาเที่ยวป่า ได้นำนางกาก็ไปชุบเลี้ยงเป็นถึงมเหสี แต่กัด้วยเหตุจำเป็นเมื่อท้าวทศวงศ์ถามถึงชาติกำเนิด นางกาก็โกหกว่า นางเกิดในดอกบัว พระฤๅษณ์หนึ่งได้เก็บนางไปเลี้ยงไว้ แต่พระฤๅษณ์ก็ตายจากไปแล้ว นางเลยต้องระเห่ร่อนและยังไม่มีคู่ครองเพราะกลัวความไม่ดีของตนเองจะทำให้ท้าวทศวงศ์ไม่รับอุปการะ และแล้วท้าวได้จัดแจงแต่งตั้งนางเป็นพระมเหสีในทันที ต่อมานั้นนาฏกุเวรได้ข่าวว่านางกาก็ตอนนี้เป็นพระราชินีของพระราชาแห่งเมืองอภัยสาธิต นาฏกุเวรจึงรีบส่งสาสน์ไปยังพระราชาแห่งเมืองอภัยสาธิตเพื่อให้มีการส่งตัวนางกาก็กลับมายังเมืองพาราณสี แต่ท้าวทศวงศ์ก็ทรงปฏิเสธและทรงโต้ตอบมาว่า นางกาก็เป็นพระราชินีแห่งเมืองอภัยสาธิตแล้ว ไม่สามารถส่งคืนให้ได้

เมื่อท้าวทศวงศ์ได้ฟังสารจากท้าวนาฏกุเวรก็โกรธและเคียดแค้นเป็นอย่างมาก และคิดว่าท้าวนาฏกุเวรรู้ว่าตนได้นำนางกาก็มาจากป่า จึงมาหลอกว่านางเคยเป็นคู่รักกับท้าวนาฏกุเวรมาก่อน แต่ความจริงถึงท้าวนาฏกุเวร ท้าวทศวงศ์รักและหวงแหนนางกาก็มาก และคิดว่าท้าวนาฏกุเวรโกหกหลอกลวงตน จึงส่งสารกลับไปยังเมืองพาราณสี ว่าให้นางกองกำลังออกมาสู้รบกันเพื่อชิงนางกาก็ หากท้าวนาฏกุเวรชนะจึงจะยกนางกาก็ให้ ดังตัวอย่าง

“ท้าวฟงสารเจ็บช้ำด้วยคำแถลง	ตั้งศรแผลงเสียบทรวงให้ตัดชัย
มันรู้ว่าได้นางมากลางไพร	พุดไล่ไคล้กล่าวพะวงให้หลงกล
เหมือนของตกเก็บได้ในไพรเขียว	พุดแก้เกี้ยวว่าเป็นคู่ดูจน
จักให้ไปอายหน้าประชาชน	ดูเหมือนคนขี่ลาดไม่อาจองค์
คิดพลางทางร่างอักษรตอบ	โดยระบอบเรื่องความตามประสงค์
จึงตรัสแก้อำมาตย์ผู้อาจองค์	ว่าเจ้าเองจะประสงค์เอาองค์นาง
จงไปพากันมาสักหาหมั้น	จะให้คืนไปเป็นคู่ไว้ดูอย่าง

ถ้าไม่มาอวดกล้าพูดนอกทาง จะให้นางแข่งดำสั๊กห้าปี
 อำมาตย์รับสารขึ้นม้ากลับ เร่งควบจับกลับมาพาราณสี
 ครั้นถึงวังขึ้นเฝ้าเจ้าบุรี แจ้งคดีถวายศาลก็อ่านพลัน”

เมื่อท้าวบรมพรหมทัตได้รับสารจากท้าวทศวงศ์ ก็ได้เตรียมไพร่พลพร้อมด้วยกองกำลังทหารเข้าตีเมืองไพศาลีเพื่อชิงนางกาก็ ท้าวทศวงศ์ทรงช้างที่ปลุกเสกด้วยเวทย์มนต์คาถาที่มีฤทธิ์ จึงทำให้ท้าวบรมพรหมทัตแข่งชนช้างกับตน หากผู้ใดเป็นฝ่ายชนะก็จะได้นางกาก็ไปเป็นเมีย ท้าวบรมพรหมทัตรู้ทันท้าวทศวงศ์ จึงเสกให้หนูเข้าไปกัดสายเวทมนตราของท้าวทศวงศ์ ทำให้ช้างปลุกเสกของท้าวทศวงศ์อ่อนกำลังเป็นโอกาสให้ช้างของท้าวบรมพรหมทัตใช้งาแทงถูกเศียรของท้าวทศวงศ์ เป็นเหตุให้ท้าวทศวงศ์สวรรคตและพ่ายแพ้ต่อศึกในคราวนี้ นางกาก็จึงได้กลับไปเป็นมเหสีของท้าวบรมพรหมทัตหรือคนธรรพ์ตามเดิมจะเห็นว่าศึกในครั้งนี้นำมาซึ่งการสูญเสียกำลังไพร่พลของคนทั้งสองเมือง ทั้งเมืองพาราณสีและเมืองไพศาลี การสูญเสียกษัตริย์ผู้ปกครองเมืองอย่างร่มเย็นเป็นสุขและกำลังไพร่พลทั้งหลายเหล่านี้ เกิดขึ้นเพียงเพื่อต้องการที่จะแย่งชิงนางกาก็หญิงหลายใจผู้มีความรักให้มาอยู่ในการครอบครองของตน โดยไม่สนความถูกต้องและความเดือดร้อนของประชาชนภายในเมือง จนนำมาซึ่งโศกนาฏกรรมอันเจ็บปวดของชาวเมืองอภัยสาธาในที่สุดสงครามระหว่างเมืองทั้งสองก็คงจะหนีไม่พ้นพระราชาทองทั้งสองจึงทำสงครามกันอย่างดุเดือด และในการรบทุกครั้งท้าวทศวงศ์ก็จะเป็นฝ่ายชนะ เพราะพระองค์ใช้ช้างวิเศษที่สร้างขึ้นด้วยฤทธิ์มนตราของพระองค์มาช่วยในการรบ หลังจากทรงทราบความจริงเกี่ยวกับช้างวิเศษของพระราชาคู่่อริแล้ว พระราชานาฏกุเวรก็เสกหนูขึ้นมาด้วยฤทธิ์มนตราของพระองค์ แล้วส่งไปกัดสายมนตราภายในช้างวิเศษ ด้วยเหตุนี้เอง ช้างวิเศษจึงล้มลงกับพื้นทำให้นายของมันต้องพ่ายแพ้ในการสู้รบ พระราชานาฏกุเวรจึงนำตัวพระราชินีนาถกลับพระนครของพระองค์ และทรงแต่งตั้งให้นางเป็นพระราชินีผู้เป็นที่รักยิ่งของพระองค์ และทั้งสองพระองค์ก็ทรงปกครองเมืองพาราณสีอย่างมีความสุขนับแต่นั้นมา

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า เรื่องของนางกาก็ทำให้เกิดสถานการณ์ของความรุนแรงขึ้น เมื่อนางกาก็ถูกเป็นเครื่องมือทางการเมืองจนนำไปสู่สงคราม ภายใต้ความปรารถนาทางเพศของผู้ชายเพื่อทำการแย่งชิงผู้หญิง ฝ่ายนาฏกุเวรเมื่อขึ้นเป็นพระราชแล้ว ก็ใช้อำนาจอย่างเต็มที่เพื่อทำลายเมืองอภัยสาธาได้ ที่จริงแล้วการทำสงครามกับท้าวทศวงศ์นั้น ไม่ใช่เพียงแค่ต้องการนางกาก็ แต่ด้วยสภาพบ้านเมืองในอดีตการทำสงครามเป็นเรื่องปกติอยู่แล้วสำหรับกษัตริย์หรือผู้นำเผ่าต่างๆ ดังนั้นการใช้นางกาก็เป็นเครื่องมือต่อรองทางการเมืองนั้น โดยอ้างว่านางเคยเป็นภรรยามาก่อนนั้นไม่มีความสมเหตุสมผล แต่เป็นอีกวิธีของนาฏกุเวรใช้ในต่อรองเพื่อให้เกิดสถานการณ์สองประการขึ้น คือ ถ้าท้าวทศวงศ์ยอมก็ไม่เกิดสงคราม แต่ก็แสดงถึงอำนาจของตัวเองที่ไม่สามารถปฏิเสธอำนาจของนาฏกุเวรได้ และต่อมาคือ ความรุนแรงนั่นเองที่นาฏกุเวรอาจเชื่อว่า ด้วยเมืองของตนเองมีอำนาจมากกว่าสมารถที่จะสยบเมืองอภัยสาธาได้แน่นอน และได้ตัวนางกาก็กลับมา ด้วยเหตุนี้นางกาก็ในแง่มุมหนึ่งนางก็ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเมืองอย่างเห็นได้ชัด

สรุป

วรรณคดีเรื่องกาก็ แม้ถูกมองในด้านเพศที่ไม่ค่อยดีสำหรับกาก็ และกลายเป็นสิ่งที่สังคมไทยรับไม่ได้ กับภาพของผู้หญิงในทางเสื่อมทราม ผิดศีลธรรม และน่ารังเกียจ แต่ก็มีหลายประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาใหม่และให้ความเป็นธรรมกับนางกาก็ และการที่สังคมไทยรับไม่ได้เหล่านั้นมันยังคงเป็นการเลื่อน

ไหลของมายาคติที่เรื่องเพศในทางลบต่อนางกาก็มาโดยตลอด และผู้เขียนรวมถึงผู้อ่านบางคนโดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ก็ยังมองว่าเป็นการมองในด้านเดียวและแคบเกินไปในการตัดสินหรือประเมินในทางที่ต่ำเกินไป ทั้งที่จริงแล้วต้นเหตุมันเกิดจากการกระทำของผู้ชายด้วยเช่นกัน ซึ่งไม่ได้วิเคราะห์ตีความให้ละเอียดพอ เนื่องด้วยเราไม่ค่อยสนใจหรือศึกษาให้เข้าถึงแก่นแท้ของเรื่องจริงๆ ด้วยแนวคิดใหม่ๆ เช่น การที่นางกาก็ตกเป็นเหยื่อของการอยู่ใต้บังคับบัญชา หรือภายใต้การปกครองของผู้ชายเป็นใหญ่ การเอาเรียดเอาเปรียบทางเพศที่กระทำโดยการบังคับอย่างต่อเนื่อง การกดขี่ข่มเหงและการใช้ความรุนแรง เพื่อความใคร่ของผู้ชาย เพื่อต้องการครอบครองนาง การเลือกปฏิบัติหรือตัดสินโดยพิจารณาอย่างละเอียดของผู้มีอำนาจ ทำให้นางกาก็ขาดอิสรภาพในการต่อสู้ เพื่อความถูกต้องของตนเองทั้งที่นางถูกบังคับให้มีเซ็กส์ตลอดเพื่อความปรารถนาทางเพศของผู้ชายปัญหาเหล่านี้ทั้งหมดในเรื่องควรที่จะต้องสะสางและรื้อมายาคติแบบรื้อออกไปเพื่อที่จะสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการทำความเข้าใจสถานะของผู้หญิงที่ถูกกระทำอย่างนางกาก็ หรือผู้หญิงในสังคมด้วยเช่นกัน ดังที่ Abeda Sultana (2010:15) ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับกรณีของผู้หญิงตกอยู่ในอำนาจของผู้ชายว่า “เพื่อยกระดับตำแหน่งของผู้หญิงจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะปกป้องผู้หญิงจากการอยู่ภายใต้ปรมาจารย์ มันเป็นอุดมการณ์ปรมาจารย์ซึ่งทำให้เราเป็นผู้หญิงและผู้ชายซึ่งกำหนดบทบาทสิทธิและหน้าที่ที่แตกต่างให้กับผู้หญิงและผู้ชาย แต่คุณภาพที่เรียกว่า ‘ผู้ชาย’ และ ‘ผู้หญิง’ นั้นเป็นคุณสมบัติของมนุษย์และไม่ได้มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับทั้งชายและหญิง เนื่องจากงานทั้งหมดทำโดยทั้งชายและหญิงจึงไม่มีเหตุผลที่จะแยกงานตามเพศ ผู้ชายสร้างความแตกต่างของการทำงานนี้เฉพาะเพื่อสิทธิพิเศษของพวกเขาเพื่อประโยชน์ทางวัตถุของพวกเขา” และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติา ทวีสิทธิ์ (2550:316) เพศวิถีในการศึกษาทางมานุษยวิทยาจึงหมายรวมทั้งพฤติกรรมทางเพศ แรงขับทางเพศ ความปรารถนา ความพึงพอใจ และรสนิยมทางเพศ ในขณะเดียวกันยังหมายรวมถึง บรรทัดฐานทางเพศ การแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคม ความรัก ความมั่นคง แบบแผนการเจริญพันธุ์ ความหลากหลายทางเพศ ความสัมพันธ์หญิงชาย แบบแผนเพศสัมพันธ์ที่หลากหลาย เป็นต้น

ส่วนในแง่ที่ว่าเรื่องเพศของนางกาก็ถูกมองในด้านไม่ดีขึ้น บางพฤติกรรมก็ต้องยอมรับกันไปว่าเป็นสิ่งที่ผิด แต่ถึงอย่างไรเพศวิถีของนางกาก็มีหลากหลายประเด็นที่ควรนำมาวิเคราะห์และตีความกันใหม่ โดยเฉพาะเมื่อสังคมเปลี่ยนไป แนวคิดสมัยเก่าถูกกดทับด้วยแนวคิดสมัยใหม่จนไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ในกรณีที่นางกาก็ ผู้หญิงตัวน้อยๆ คนหนึ่งที่เลือกได้ตอบพญาคูขี้หอมที่ติดการพนันอย่างรุนแรงด้วยการที่จะเลือกพื้นที่ทางเพศของตนเองใหม่ ก็เป็นเรื่องสมควรที่นางกาก็มีสิทธิ เพราะคงไม่มีใครอยากจะทำอยู่และใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายที่ติดการพนันอย่างแน่นอน ดังนั้นตัวอย่างนี้ก็สมควรที่ผู้อ่านควรให้ความสำคัญกับการมองเรื่องเพศวิถีของนางกาก็อย่างละเอียดและให้ความเป็นธรรม ไม่ใช่มองด้วยความมีอคติในกรอบที่ยึดถือกันมานานว่าผิดศีลธรรมอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าพระยาพระคลัง (หน).(2500). พระนคร : กากีคำกลอน. พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ : ห้างสมุด 7 ตรอกโรงเลี้ยงเด็ก
- พระนคร.ฐานันต์ ศรีเทพ และพัชลินจ์ จินนุณ. (2561). กากี : จากวรรณคดีคำกลอนสู่ภาพยนตร์เรื่อง “กากีสหัสวรรษ”.การประชุมวิชาการระดับชาติ การเรียนรู้เชิงรุก ครั้งที่ 6 “Active Learning ตอบโจทย์ Thailand 4.0 อย่างไร” ณ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. น, 482-482.
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2558). การศึกษาเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียม : ทางออกของความรุนแรงทางเพศ วารสารร่วมพฤษภูมิ มหาวิทยาลัยเกริก 33 (1),1-23.
- มนตรี มีเนียม (2556). รายงานสรุปผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์การพัฒนาเยาวชนโดยใช้ศิลปะการแสดง: กรณีศึกษาละครเวที “กากี” คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สายรุณ น้อยนิมิต. (2550). กากี : เดิมพันในเกมการต่อสู้ของผู้ชาย. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561 เข้าถึงได้จาก <http://maysaifon.blogspot.com>.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2550). ผู้หญิง ผู้ชาย และเพศวิถี : เพศภาวะศึกษาในงานมานุษยวิทยา.วารสารสังคมศาสตร์ ปีที่ 19 (1), 311-357.
- อาทิตย์ ดรุษย์ธร. (2549).การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมการแสดงเรื่องกากี. ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Abeda Sultana. (2010). Patriarchy and Women's Subordination: A Theoretical Analysis. The Arts Faculty Journal, July 2010 - June 2011 pp, 1-18.